

ASIL KITLIK, VİCDANLARIN KURUMASIDIR

İman, ahlâk, edep, haya ve insanlık üzerine

İnsanlar çoğu zaman fakirlikten, hayat pahalılığından, geçim sıkıntısından ve sofralarındaki ekmeğin azalmasından söz ediyor. Elbette maddi yoksulluk ağır bir imtihandır. Bir babanın evladının ihtiyacını karşılayamaması, bir annenin mutfaktaki son lokmayı çocukları arasında paylaşırması, bir gencin imkânsızlıklar yüzünden hayallerini ertelemesi insanın yüreğini incitir. Hiç kimsenin açlığa, çaresizliğe ve yokluğa mahkûm edilmesi kabul edilemez. Ancak toplumları ayakta tutan yalnızca para, servet ve maddi imkân değildir. Bir milletin gerçek zenginliği; imanında, ahlâkında, edebinde, merhametinde, adaletinde, haya duygusunda ve namus anlayışında saklıdır.

Bugün yaşadığımız mesele yalnızca ekonomik bir daralma değildir. Asıl üzerinde düşünmemiz gereken, ruhlarımızda meydana gelen büyük daralmadır. Çünkü para kaybedildiğinde yeniden kazanılabilir, yıkılan bir bina yeniden yapılabilir, boşalan bir ambar tekrar doldurulabilir. Fakat güven kaybedildiğinde, ahlâk zedelendiğinde, haya duygusu yok olduğunda ve vicdanlar sustuğunda ortaya çıkan yıkımı onarmak çok daha zordur.

Bir ülkede ekmek azalabilir; fakat insanlar lokmalarını paylaşmayı biliyorsa orada umut tükenmez. Bir evde para az olabilir; fakat o evde sevgi, saygı, sabır ve dua varsa orası yine de zengin bir yuvadır. Bir insanın cebinde parası bulunmayabilir; fakat alını açıksa, sözü doğruysa, eli harama uzanmıyorsa, kalbinde Allah korkusu ve kul hakkına saygı varsa o insan fakir değildir. Asıl fakirlik; malı çok olduğu hâlde doymamak, makam sahibi olduğu hâlde adaletten uzaklaşmak ve başkasının hakkını kendi çıkarı uğruna çiğnemektir.

İman, insanın yalnızca dilinde taşıdığı bir söz değildir. İman; davranışlara yansıyan, insanı kötülükten alıkoyan ve vicdanını diri tutan büyük bir sorumluluktur. İman eden insan, kimsenin görmediği yerde de yanlış yapmaktan sakınır. Çünkü bilir ki insanlardan gizlenen hiçbir şey Allah'tan gizlenemez. Kazancına haram karıştırmaz, yetimin hakkına el uzatmaz, emanete ihanet etmez ve verdiği sözden dönmez. İman, insanı yalnızca ibadete değil; doğruluğa, merhamete, adalete ve güzel ahlâka da çağırır.

Ahlâk ise bir toplumun görünmeyen temelidir. O temel çürüdüğünde en gösterişli binalar, en geniş yollar ve en büyük yatırımlar bile milleti geleceğe taşıyamaz. Çünkü ahlâkın olmadığı yerde güven olmaz. Güvenin olmadığı yerde birlik kurulamaz. Birbirine inanmayan, sözleşmelerine sadık kalmayan, menfaati uğruna her değeri çiğneyen insanların oluşturduğu toplum dışarıdan güçlü görünse bile içeriden yavaş yavaş çöker.

Bugün insanların birbirlerini kandırmayı kurnazlık, haksız kazancı başarı, gösterişi itibar ve çıkarıcılığı hayatın gereği olarak görmeye başlaması büyük bir tehlikedir. Oysa kurnazlık başka, akıllı olmak başkadır. Başkasının hakkını yiyerek yükselmek başarı değil, büyük bir vebaldır. İnsanları kullanarak güç kazanmak beceri değil, karakter zayıflığıdır. Gerçek başarı, kimsenin hakkına dokunmadan ilerleyebilmektir. Gerçek zenginlik, kazandığından ihtiyaç sahiplerine ayırabilmektir. Gerçek büyüklük, gücü eline aldığı zaman zalimleşmemek ve kendinden güçsüz olanı koruyabilmektir.

Edep, insanın kendisine ve çevresine çizdiği ahlâki sınırdır. Söz söylerken kimi inciteceğini düşünmek, büyüğe saygı göstermek, küçüğe sevgiyle yaklaşmak, anne ve babanın gönlünü hoş tutmak edeptir. İnsanların kusurlarını araştırmamak, özel hayatlarını ortaya dökmek, gıybetten ve iftiradan uzak durmak edeptir. Her doğruyu her yerde söylemenin doğruluk olmadığını bilmek, sözün zamanını ve üslubunu gözetmek de edeptir.

Ne yazık ki günümüzde edep ve nezaket, kimi çevreler tarafından zayıflık gibi görülüyor. Bağırarak haklı, kıran güçlü, hakaret eden cesur zannediliyor. İnsanlar yüz yüze söyleyemeyecekleri ağır sözleri sosyal medyada kolayca yazabiliyor. Bir kişinin itibarı birkaç cümleyle zedeleniyor, bir ailenin mahremiyeti izlenme uğruna sergileniyor. Oysa insanın dili de kalemi de emanettir. Söylediğimiz her sözün, yazdığımız her cümlenin ve yaptığımız her paylaşımın bir sorumluluğu vardır. Kalp kırmak kolay, kırılan kalbi onarmak zordur. Bazen bir kelime, yıllarca sürececek bir yaraya dönüşebilir.

Haya, yalnızca giyimle sınırlandırılmayacak kadar büyük ve derin bir değerdir. Haya; insanın bakışında, sözünde, davranışında ve niyetinde ölçülü olmasıdır. Haksızlık yapmaktan utanmak, emanete ihanet etmekten sakınmak, insanların kusurlarını yaymaktan çekinmek, kamu malına el uzatmamak ve kötülüğü alenen sergilememek de hayadır. Haya ortadan kalktığında insan, yanlışını gizlemek bir yana onunla övmeye başlar. İşte toplum için asıl tehlike, günahın ve yanlışın işlenmesinden önce, yanlış olmaktan çıkarılıp normalleştirilmesidir.

Ar ve namus, insanın haysiyetini koruyan iki büyük değerdir. Namus yalnızca bir aile meselesi değil; kişinin sözüne, işine, emeğine ve sorumluluklarına sadık kalmasıdır. Ticarete hile yapmamak namustur. Devletin malını korumak namustur. Çalışanın hakkını zamanında vermek namustur. Aldığı görevi kişisel menfaati için kullanmamak namustur. Bir gazetecinin gerçeği çarpıtmaması, bir yöneticinin adaletten ayrılmaması, bir sanatçının toplumun değerlerini yalnızca çıkarı için kullanmaması da meslek namusudur.

Bir toplumun ahlâki yapısı yalnızca kanunlarla korunamaz. Kanun, suç işlendiğinde devreye girer; oysa vicdan, suç işlenmeden önce insanı durdurur. Her sokağa bir güvenlik görevlisi, her iş yerinin başına bir denetçi koyamazsınız. Fakat her insanın içine doğruyu yanlıştan ayıran sağlam bir vicdan yerleştirebilerseniz, o toplum kendi kendisini korumaya başlar. Bunun yolu da aileden, okuldan, ibadethanelerden,

kültürden, sanattan ve dürüst örneklerden geçer.

Çocuklarımız söylediklerimizden çok yaptıklarımıza bakıyor. Bir baba çocuğuna doğruluğ anlatırken kendisi yalan söylüyorsa, bir anne merhametten söz ederken başkalarını kmsyorsa verilen öğütlerin etkisi kalmaz. Evde büyüklerine saygı göstermeyen bir ocuğn dışarıda öğretmenine ve toplumun değrlerine saygılı olması beklenemez. Bu nedenle ahlâk eğitimi, nasihat vermekten önce güzel örnek olmayı gerektirir. ocuklarımıza servetten önce karakter, makamdan önce liyakat, başarıdan önce dürüstlük bırakmalıyız.

Gençlerimize yalnızca iyi bir iş ve yüksek gelir hedefi gstermemeliyiz. Onlara iyi insan olmanın, helal kazanmanın ve topluma fayda sağlamanın değrini de öğretmeliyiz. Bir gencin hayali sadece çok para kazanmak olursa, o parayı hangi yoldan kazandığının önemi zamanla kaybolabilir. Fakat hedefi insanlığa faydalı olmak, onurlu yaşamak ve arkasında güzel bir isim bırakmak olursa kazancı da başarısı da bereketlenir.

Burada yoksul insanları ahlksızlıkla suçlamak gibi büyük bir yanlışın içine dşmemeliyiz. Fakirlik ayıp ya da kusur değildir. Nice yoksul insan vardır ki onurundan, dürüstlüğünden ve inancından zerre kadar taviz vermez. Nice zengin insan da vardır ki servetinin içinde manevi bir yoksulluk yaşar. Bu nedenle insanların değrini cebindeki parayla, bindiği arabayla veya oturduğu evle ölçmek büyük bir yanılgıdır. İnsanın gerçek değeri; vicdanıyla, merhametiyle, adaletiyle ve geride bıraktığı iyiliklerle ölçülür.

Toplum olarak yeniden kendimize dönmeliyiz. Komşusu açken tok yatmayan, düşenin elinden tutan, yetimi koruyan, yaşlıya hürmet eden, hastayı ziyaret eden ve mazlumun yanında duran bir anlayışı yeniden güçlendirmeliyiz. Aile bağlarımızı korumalı, sofralarımızı paylaşmalı, çocuklarımızla daha fazla vakit geçirmeli ve birbirimizi gerçekten dinlemeliyiz. Çünkü insanı yalnızlaştıran, aileyi dağıtan ve merhameti azaltan her anlayış bizi manevi bir kıtlığa sürükler.

Ülkemizin bereketi yalnızca toprağında yetişen üründe değildir. Bereket; helal kazançta, alın terinde, adaletli paylaşımda ve gönül zenginliğindedir. Bir ülkede üretim artarken vicdan azalırsa gerçek kalkınmadan söz edilemez. Binalar yükselirken insanlık küçülüyorsa orada ilerleme eksik kalır. Teknoloji gelişirken ahlâk geriliyorsa sahip olduğumuz imknlar mutluluğa değil, daha büyük yalnızlıklara hizmet eder.

Bizim yeniden büyük bir ahlâk seferberliğine ihtiyaımız vardır. Bu seferberlik başkasını suçlayarak değil, önce kendimizi sorgulayarak başlamalıdır. “Ben neyi dzeltebilirim, kimin yarasına merhem olabilirim, hangi haksızlığın karşısında durabilirim?” diye düşünmeliyiz. Herkes kendi evinden, işinden ve çevresinden başlayarak doğruluğu, merhameti ve adaleti yaşatırsa değişim kaçınılmaz olacaktır.

Unutmayalım ki bir millet açlıkla mücadele ederek yeniden ayağa kalkabilir; fakat vicdanını, ahlâkını ve haya duygusunu kaybederse yönünü de kaybeder. Maddi kıtlık bedenleri yorarken manevi kıtlık ruhları çürütür. Bu sebeple yalnızca sofralarımızdaki ekmeği değil, kalplerimizdeki imanı; yalnızca cebimizdeki parayı değil, hayatımızdaki ahlâkı; yalnızca dış görünüşümüzü değil, edebimizi ve haysiyetimizi de korumalıyız.

Çünkü insanı insan yapan sahip oldukları değil, değerleridir. Bir ülkenin gerçek zenginliği kasalarındaki para değil; çocuklarının terbiyesi, gençlerinin idealleri, büyüklerinin duası, yöneticilerinin adaleti ve insanların vicdanıdır. Dileğimiz odur ki hiçbir insanımız aç ve açıkta kalmasın; hiçbir yuvada yokluğun acısı yaşanmasın. Fakat bununla birlikte imanımız, ahlâkımız, edebimiz, hayamız, aramız ve namusumuz da eksilmesin.

Zira ekmeğin kıtlığı paylaşmayla aşılır; fakat ahlâkın kıtlığı bir milleti içten içe tüketir. Bir toplumu yaşatacak en büyük servet, dürüst insanların çoğalması ve vicdanların yeniden uyanmasıdır.

**Gazeteci, Senarist ve Yönetmen
Osman Akdağ**